

З перших уроків учитель повинен вчити школярів граматично правильного мовлення. Поступово переходячи від простих до складних граматичних конструкцій, можна навчити дітей літературного мовлення.

Форми роботи, передбачені нами під час використання засобів морфології у процесі формування культуромовних навичок у молодших школярів, — це вправи і завдання навчального, розвивального, проблемного, тренувального й ігрового характеру. Вони розміщені у порядку наростання складності завдань. Програмовий матеріал ілюструвався підібраними поетичними творами (переважно дитячої літератури), значною кількістю українських прислів'їв, приказок, пісень, загадок, скоромовок, образних порівнянь, народних прикмет, приповідок, уривками з прозових творів класичної та сучасної української літератури.

Отже, успіх розвитку культуромовних навичок визначали такі чинники: зв'язок із морфологією, активне використання засобів частин мови; добір ефективних методів і прийомів вивчення морфологічних явищ; виконання різноманітних вправ, що забезпечують активність мовленнєвої діяльності учнів; запобігання культуромовним помилкам у письмових роботах та усних висловлюваннях учнів; постійна робота над розвитком культури мовлення молодших школярів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бадер В. Класифікація помилок у мовленні молодших школярів / В. Бадер // Рідна школа. – 1999. – №9. – С. 53–55.
2. Барановська Л. В. До теоретичних засад формування культури мовлення / Л. В. Барановська // Педагогіка і психологія. – 2007. – №3. – С. 33–37.
3. Безпояско О. К. Граматика української мови: Морфологія: [підручник] / О. К. Безпояско. – К.: Либідь, 1993. – 344 с.
4. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення у початковій школі / Вашуленко М. С. . – К.: Освіта, 2006. – 236 с.
5. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови / І. Р. Вихованець. – К.: Пульсари, 2004. – 398 с.
6. Грищенко А. Частини мови у структурі словосполучення і речення / А. Грищенко // Українська мова і література в школі. – 2008. – №7. – С. 39–45.
7. Дорошенко С. І. Методика викладання української мови: [навч. посібник] / С. І. Дорошенко. – К.: Вища школа, 1992. – 380 с.
8. Дорошенко С. І. Основи культури і техніки усного мовлення / С. І. Дорошенко. – Харків: ОВС, 2002. – 144 с.
9. Казнадзей К. Частини мови: Методичні рекомендації / К. Казнадзей // Початкова школа. – 2003. – №11. – С. 66–74.
10. Кацюк Л. В. Розвиток культуромовних умінь / Л. В. Кацюк // Початкова школа. – 2003. – №2. – С. 25–29.
11. Пентиліук М. І. Культура мови і стилістика / М. І. Пентиліук. – К.: Вежа, 1994. – 240 с.
12. Савченко О. Я. Сучасний урок у початкових класах / О. Я. Савченко. – К.: Магістр. – 1997. – 255 с.

Вольшаницька І.

Науковий керівник — доц. Корміло О.М.

ПІЗНАВАЛЬНА МОТИВАЦІЯ ЯК ОСНОВА УСПІШНОСТІ УЧІННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Актуальність дослідження. Молодший шкільний вік це такий етап у розвитку дитини, коли вона вперше включається в нову соціально-значиму діяльність, важливу не тільки для неї, а й для оточуючих. Новою діяльністю стає учіння, яке варто розглядати як специфічну форму індивідуальної активності, керованою свідомою метою та спрямованою на засвоєння знань, формування навичок, вмінь та розвиток самого учня [3, с.12]. Успіх в учінні залежить не лише від здібностей і знань, а й від мотивації учня. Власне молодший шкільний вік являється початком становлення мотивації навчання, і часто від бажання вчитися у початковій школі залежать успішність та прагнення до учіння у середніх та старших класах.

Теоретично-методичну основу нашої роботи становлять провідні ідеї Л. Божович, О. Леонтєва, С. Рубінштейна, А. Маркової, М. Матюхіна, М. Алексєєва, Г. Костюка, Д. Ельконіна, В. Давидова, Н. Морозова, Л. Славіна, О. Скрипченка та інших. Мотивація нами розглядається як процес спонукання до діяльності певним мотивом для досягнення поставленої

мети. А мотив як складна психологічна освіта, що включає в себе і потребу, і ідеальну мету, і спонукання, і намір до діяльності [3, с. 83].

У нашій роботі ми акцентуємо свою увагу на розгляді пізнавальних мотивів, які були виділені А. Марковою. Дані мотиви пов'язані зі змістом навчальної діяльності і процесом її виконання, свідчать про орієнтацію школярів на оволодіння новими знаннями, навичками, визначаються глибиною інтересу до знань; нових цікавих фактів, явищ, перших дедуктивних висновків, закономірностей і тенденцій, теоретичних принципів, ключових ідей тощо [2, с.103]. Пізнавальні мотиви відображають спрямованість дитини на самостійне вдосконалення способів добування знань [4, с. 44]. Саме пізнавальна мотивація спонукає дитину до навчальної діяльності з метою розширення й поглиблення знань, і є основним засобом підвищення успішності навчання.

Опираючись на вище зазначене, *метою нашого дослідження* є теоретичне обґрунтування та експериментальне дослідження динаміки пізнавальних мотивів учіння молодших школярів у школах різного спрямування. А саме: Тернопільська школа мистецтв, Тернопільська загальноосвітня школа № 9. Дослідження охоплено 90 учнів 2, 3, 4 класів, із яких 40 досліджуваних – учні Тернопільської школи мистецтв, а 50 – учні Тернопільської загальноосвітньої школи № 9. *Методи дослідження*: методика Н.В. Елфімової «Драбина спонукань» (діагностика навчальної мотивації молодших школярів); мотиваційна структура навчальної діяльності школяра М.І. Алексєєва, М.Т. Дригус (вивчення структури навчальної мотивації молодших школярів); методика «Веселий-сумний» (оцінка емоційного відношення молодших школярів до процесу навчання в школі).

Як показує кількісно-якісний аналіз даних у Тернопільській школі мистецтв було виявлено, що відсоткова доля пізнавальних мотивів учіння збільшується відповідно до терміну учіння і досягає максимального показника в учнів 4 класу. Це підтверджується кількісними показниками: у других класах поряд з іншими мотивами, пізнавальні мотиви домінують у 25% учнів, у третіх класах – 30% учнів, четвертих – 36% учнів. Відповідно серед пізнавальних мотивів в учнів, можна виокремити наступну ієрархію: на першому місці – широкі пізнавальні мотиви, які орієнтовані на оволодіння новими знаннями; друге місце займає навчально-пізнавальний мотив, який орієнтований на засвоєння способу отримання знань; третє місце посідає результативний мотив, який спрямований на результат учіння (оцінку); четверте місце – процесуальний мотив, який характеризується орієнтацією на процес учіння. На динаміку розвитку пізнавальних мотивів має вплив емоційне ставлення до навчання, що підтверджується кількісними даними: у другому класі позитивне емоційне ставлення до навчання у 75% учнів, негативне у 25%. У третіх класів 85% учнів домінує позитивне ставлення до процесу навчання, проте в 15% учнів негативне ставлення. У четвертих класах 87% учнів позитивно ставляться до навчання в школі, 13% негативно. Так, емоційне відношення до навчання в учнів стрімко змінюється у позитивну сторону, що, на нашу думку, і впливає на розвиток пізнавальної мотивації.

Аналізуючи дані Тернопільської загальноосвітньої школи № 9, ми робимо висновок про те, що відсоткова доля пізнавальних мотивів учіння збільшується до третього класу, проте у четвертому класі пізнавальні мотиви уже не є провідними (2 клас – 33% учнів, 3 клас – 38% учнів, у 4 клас – 20% учнів). Зокрема, ієрархію пізнавальних мотивів можна зобразити наступним чином: 1– широкі пізнавальні мотиви, 2 – процесуальні мотиви, 3 – результативні, 4– навчально-пізнавальні мотиви. Емоційне ставлення до навчання домінує позитивне, що і сприяє розвитку пізнавальної мотивації, проте воно дещо знизилося у 4 класі (2 клас – 85%; 3 клас – 95%; 4 клас – 80%). Зниження відсотка пізнавальних мотивів у четвертому класі можна пояснити тим, що до кінця молодшого шкільного віку починає складатися новий тип відносин з оточуючими людьми. Безумовний авторитет дорослого поступово втрачається, все більше значення починають здобувати однолітки, зростає роль дитячого співтовариства, відбувається орієнтація на групу однолітків. Так, за даними Л.І.Божович, у випускників початкової школи виявлено зниження інтересу до навчання. Однією з причин цього «...недоліки змісту і організації початкового шкільного навчання» [1, с. 53]. Під час переходу до основної школи відбувається падіння загального позитивного ставлення до школи, тому що воно значною мірою вже задоволено, це є підкріплено результатами нашого дослідження.

При порівнянні результатів дослідження у двох школах ми робимо висновок про те, що процентний відсоток пізнавальних мотивів вищий в учнів загальноосвітньої школи, проте у четвертому класі пізнавальні мотиви не є домінуючими, але як зауважує Л.І. Божович це є

нормальним явищем для даного віку. Зокрема, у школі мистецтв хоч і нижчий процентний відсоток дітей з пізнавальною мотивацією, проте вона росте до четвертого класу і можна простежити її динаміку, це можна пояснити особливостями методів та підходів у викладанні навчальних дисциплін.

Означені дані не дають цілісного уявлення про дану проблему, а лише показують один із її аспектів, який аргументує потребу у подібних дослідженнях. Перспектива подальшого наукового вивчення, на нашу думку, полягає у потребі дослідження успішності учнів 2, 3, 4 класів та їх зв'язок із домінуванням пізнавальних мотивів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Маркова А.К. Матис Т.А., Орлов А.Б. Формирование мотивации учения: Пособие для учителя [Текст] / А.К. Маркова, Т.А. Матис, А.Б. Орлов – М.: Просвещение, 1990. – 212 с.
2. Матюхина М.В. Мотивация учения младших школьников [Текст] / М.В. Матюхина. – М.: Просвещение, 1984. – 198 с.
3. Савчин М., Василенко Л. Вікова психологія [Текст] / М.В. Савчин, Л.В. Василенко. – К. : Академвидав. (Альма-матер), 2005. – 360 с.
4. Щукина Г.И. Актуальные вопросы формирования интереса в обучении [Текст] / Г.И. Щукина – М.: Просвещение, 1984. - 176 с.

Бакалець Т.

Науковий керівник – канд. псих. наук Адамська З. М.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ-МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Ситуація, що склалася в сучасному суспільстві вимагає активнішого впровадження психологічних знань і навичок в систему освіти і життя загалом. Особливого значення набуває комунікативна компетентність особистості як здатність, що сприяє налагодженню контактів з іншими людьми, здійсненню ефективної діяльності та є характеристикою, яка спрощує досягнення власної мети. Сформованість адекватного уявлення психолога про власну професійну компетентність спонукає його до вдосконалення професійної майстерності, впливає на його уявлення про цінність власної особистості, певною мірою формує самооцінку, рівень домагань.

Підґрунтям у вирішенні проблеми підготовки майбутніх психологів до професійної комунікації є філософські та психологічні концепції спілкування. Так, науковцями (О.О. Вербицький, Ю.М. Ємельянов, М.П. Зажирко, М.О. Коць, В.В. Каплінський, Л.А. Петровська, С.В. Петрушин та ін.) вивчалися психолого-педагогічні умови та засоби розвитку комунікативного потенціалу особистості. Окремі сторони процесу розвитку комунікативної компетентності майбутніх психологів аналізуються в працях Л.В. Долинської, М.В. Шевченко, Л.Г. Терлецької, Н.В. Чепелевої, Т.І. Федотюк, Л.І. Уманець та ін., однак низка аспектів цієї проблеми ще залишаються нерозкритими. Тому **метою** нашої статті є теоретичний огляд досліджень, що склались у сучасній вітчизняній та зарубіжній психологічній науці щодо особливостей розвитку комунікативної компетентності майбутніх психологів.

Розвиток комунікативної компетентності посідає особливе місце в підготовці майбутніх психологів. Оскільки професія практичного психолога відноситься до соціономічних видів праці, де спілкування зі сторони, що супроводжує трудову діяльність, перетворюється у професійно значущу, суттєву сторону. Всі основні напрямки роботи практичного психолога (сприяння становленню особистості дитини, розвитку її здібностей, психодіагностика, психологічне консультування, психокорекція, профілактика, просвітницька діяльність тощо) здійснюються через організацію спілкування з учасниками педагогічного процесу.

Деякі дослідники розглядають комунікативну компетентність в контексті соціально-психологічної компетентності. Так, А.М. Сухов і А.О. Деркач трактують комунікативну компетентність як, по-перше, особистісну властивість, по-друге, як знання про способи орієнтації у різних ситуаціях і вільне володіння вербальними та невербальними засобами спілкування. До контексту соціально-психологічної компетентності як багатовимірною явища відносять також перцептивну компетентність та компетентність в сфері взаємодії [7].

О.Є. Прозорова в комунікативній компетентності вбачає інтегральну особистісну якість, яка забезпечує ситуативну адаптивність та вільне володіння вербальними та невербальними засобами